

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 573.6–055.15

В. Г. Ареф'єв

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВЗАЄМОДІЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ БІОЛОГІЧНОГО ВІКУ ХЛОПЧИКІВ-ПІДЛІТКІВ

Вивчалася узгодженість підсумкових оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків (102 учні) серед пропонованих різними авторами. Результати: жоден з дев'яти досліджених методів достатньою мірою не пов'язаний з рештою. Методи розподілено на три групи: у першій – методи В. С. Соловйової, С. М. Громбаха, Є. П. Стромської, В. Г. Властовського з високим ступенем взаємодії (91–100 % збігу); у другій – методи В. Г. Ареф'єва, І. І. Бахраха, К. П. Дорожньої з вищим середнього рівнем зв'язку (75–90 % збігу); у третій групі – методи С. А. Пушкарьова, Б. А. Нікітюка з середнім ступенем взаємодії (50–70 % збігу). Показники, що об'єднали методи в першу групу, – вторинні ознаки статевої зрілості, у другу – рівень фізичного розвитку й у третю – гетерохронний характер росту й розвитку соматичних ознак конституції тіла. Висновок: оцінка біологічного віку хлопчиків-підлітків має здійснюватися комплексно, методами В. С. Соловйової, В. Г. Ареф'єва, С. А. Пушкарьова.

Ключові слова: біологічний вік, методи, взаємодія, підлітки.

Постановка проблеми. Одним із сучасних напрямів оптимізації фізичного виховання в школі є використання диференційованого підходу на уроках фізичної культури. Він дає змогу кожному учневі займатися в оптимальному режимі та забезпечує найкращий оздоровчий ефект [1]. Насамперед, це стосується диференціації методів дозування навантажень [2]. Підставою для даного судження є результати досліджень індивідуально-типологічних особливостей морфофункціональних показників в учнів одного віку й статі за будь-яким абсолютним чи умовним маркером або маркерною ознакою [3, 4].

Реалізація цього напрямку для учнів-підлітків є дуже важливою через істотні розбіжності морфофункціональних показників в осіб одного класу і статі. Особливо це стосується хлопчиків 14–15 років і дівчаток 12–13 років [5]. Тут гетерохронний характер біологічного розвитку школярів впливає також і на варіативний прояв показників їхніх рухових якостей.

Станом на сьогодні проблема диференційованого фізичного виховання ще перебуває в початковій стадії становлення. Основним гальмом її реалізації є багаточисельність методів оцінки біологічного віку учнів: дев'ять авторів пропонують різні показники та їх сполучення, підходи та прийоми [5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12].

Якому методу надати перевагу та на його основі здійснити диференційоване програмування оздоровчо-розвивальних занять із фізичної культури учнів основної школи? Щоб знайти відповідь на це питання, було досліджено ступінь узгодженості (взаємодії) зазначених методів.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз і узагальнення даних спеціальної літератури свідчить, що сучасні педагогічні засоби та методи не дозволяють реалізувати повноцінну навчальну, розвивальну та оздоровчу спрямованість занять із фізичної культури школярів:

- процес шкільного навчання пов'язаний зі значними інтелектуальними та емоційними навантаженнями, що призводить до несприятливих морфофункціональних зрушень і відхилень у стані здоров'я учнів;
- інтенсифікація навчальної діяльності веде до підвищення ефективності освіти, проте, це проходить за рахунок збільшення психофізіологічних витрат, виснаження внутрішніх ресурсів, зменшення рухової активності;
- особливо несприятлива ситуація зі здоров'ям учнів відмічається в школах нового типу (коледжах, гімназіях, ліцеях), де навчальний процес характеризується підвищеною інтенсивністю: на кінець навчального року в гімназистів удвічі збільшується частота гіпертонічних реакцій, а загальна кількість несприятливих змін артеріального тиску досягає 90 %, прояви підвищеної невротизації відмічаються в 55–83 % учнів шкіл нового типу (О. Р. Волошин);
- реформування шкільної освіти хоча й створює можливості для появи різних видів загальноосвітніх навчальних закладів і реалізації варіативного навчання, проте на практиці ігнорується одне з основних положень – диференційований підхід у зв'язку з його недостатньою методичною забезпеченістю.

Для оцінки біологічного віку школярів пропонується використовувати різні показники та їх поєднання, підходи, прийоми; методи: абсолютні і відносні величини тотальних розмірів тіла (В. Г. Ареф'єв), різні підходи до оцінки зрілості вторинних статевих ознак (В. С. Соловйова), тип фізичного розвитку (В. Г. Властовський), темп статевого дозрівання й фізичний стан (С. М. Громбах), тип соматичного статусу (І. І. Бахрах), індекс фізичного розвитку (О. Д. Дубогай), річний приріст довжини тіла, ступінь статевої зрілості, вікові стандарти показників життєвої ємності легенів і м'язової сили (Є. П. Стромська), тип конституції (С. С. Дарська), індекс гетерохронності та розвитку (С. А. Пушкар'єв), комплексна оцінка фізичного розвитку (К. П. Дорожнова).

Мета статті – визначити найбільш інформативний метод оцінки біологічного віку хлопчиків-підлітків серед пропонованих різними авторами.

Методи дослідження. Взаємодія різних методів визначення біологічного віку хлопчиків-підлітків 14–15 років вивчалася за допомогою аналізу збігу підсумкових оцінок на вибірці об'ємом 102 учні.

Виклад основного матеріалу. *Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за В. Г. Ареф'євим та іншими авторами.* Аналіз порівняння оцінок біологічного віку (БВ) підлітків за В. Г. Ареф'євим і В. С. Соловйовою показали таке. Ретарданти (Р) і акселерати (А) за

В. Г. Арефьевим підтверджуються методикою В. С. Соловйової на 61–72 %. Істотні розбіжності виявлені між результатами оцінки середнього темпу розвитку (С) підлітків, який за показниками БВ відповідає хронологічному. Діти, віднесені за методикою В. Г. Арефьева до С, за методикою В. С. Соловйової можуть бути як Р (26,2 %), так і А (31,2 %). Точність збігу за оцінкою С підлітків становить 42,6 %.

Близькими до результатів попереднього порівняння оцінки БВ підлітків є результати попарного порівняння за методиками В. Г. Арефьева та С. М. Громбаха, а також за В. Г. Арефьевим і К. П. Стромською. Визначення ретардації за названими методиками мало збіг у 77,7 %, а збіг оцінок акселерації був 54,6 % у першому випадку та 65,3 % – у другому.

Узгодженість оцінок за методиками В. Г. Арефьева та І. І. Бахраха для Р і С становила, відповідно, 94 % і 92 %. В оцінці ж А темпу спостерігалась істотна розбіжність – лише в 36 % зафіксовано їхню позитивну взаємодію.

Аналогічний рівень узгодженості в оцінках БВ продемонстрували методики В. Г. Арефьева та К. П. Дорожньої, а також В. Г. Арефьева та В. Г. Властовського. Тут спостерігалися висока (72–77 % взаємодія за оцінкою Р і С і неоднозначність в оцінці А темпу. Позитивна взаємодія в оцінці А темпу виражалась у 8,7 % порівняно з методиками В. Г. Арефьева та К. П. Дорожньої та в 50 % порівнянь за методиками В. Г. Арефьева та В. Г. Властовського.

Зіставлення результатів оцінки БВ підлітків за В. Г. Арефьевим і Б. А. Нікітюком демонструє високу взаємодію за оцінкою С (85 %) і А (83 %) темпів розвитку. При визначенні Р темпу кожний другий ретардант за В. Г. Арефьевим є за методикою Б. А. Нікітюка підлітком з темпом розвитку, що відповідає хронологічному віку.

Істотні розбіжності результатів оцінки БВ мають методики В. Г. Арефьева та С. А. Пушкарьова. Ретарданти за В. Г. Арефьевим підтверджуються методикою С. А. Пушкарьова на 33 %, підлітки з середнім темпом – на 55 % і прискореним – на 59 %.

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за В. С. Соловйовою та іншими авторами. Найвищий рівень узгодженості в оцінці БВ за методикою В. С. Соловйової демонструють методики С. М. Громбаха та К. П. Стромської. Ретарданти (Р) і акселерати (А) фіксуються цими способами практично однаково (97–100 % збігу). На рівні 64–78 % відзначений зв'язок з оцінкою середнього темпу розвитку (С) підлітків.

Типовий за характером зв'язок з методикою В. С. Соловйової показують методики В. Г. Арефьева та В. Г. Властовського. При оцінці Р вони в середньому на половину підтверджують методику В. С. Соловйової. Інша половина ретардантів самою В. С. Соловйовою оцінюються як особи з С. Подібна ситуація спостерігається при визначенні А. Більш точно оцінюються за допомогою цих методик підлітки з середнім темпом (від 62 до 76 %).

Однаковий рівень узгодженості з методикою В. С. Соловйової виявляють методики І. І. Бахраха та К. П. Дорожньої. Оцінка Р підтверджується цими методиками приблизно на 50 %, а оцінка середнього темпу розвитку – на 72 і 68 %, відповідно. Оцінка за цими методиками А темпу збігається лише в 16–19 % результатів, отриманих за методикою В. С. Соловйової, решта ж випадків оцінюється цими авторами як середній і навіть ретардантний темп розвитку.

Попарне порівняння результатів визначення БВ за методиками Б. А. Нікітюка та С. А. Пушкарьова з результатами В. С. Соловйової подібні, насамперед, в оцінці Р. Тут зафіксований найнижчий рівень збігу (21–25 %). Серед ретардантів, визначених за В. С. Соловйовою, за методиками Б. А. Нікітюка та С. А. Пушкарьова можуть бути особи з середнім темпом (40–62 %) і А (13–39 %).

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за С. М. Громбахом та іншими авторами. Порівнюючи результати оцінки БВ за методиками С. М. Громбаха та інших авторів, доцільно виділити чотири підгрупи методик. У першій підгрупі (С. М. Громбах – Б. А. Нікітюк; С. М. Громбах – В. Г. Ареф'єв) має місце низький (33–37 %) і дуже низький (5–11 %) рівень узгодженості при оцінці А (акселератів) і Р (ретардантів), а саме: серед школярів-ретардантів за С. М. Громбахом лише 5 % є ретардантами за Б. А. Нікітюком і 11 % – за В. Г. Ареф'євим. Щодо оцінки підлітків із середнім темпом розвитку (С), то в цій підгрупі методів достатньо високий рівень узгодженості результатів – 83–84 %. Друга підгрупа методів (С. М. Громбах – В. Г. Властовський; С. М. Громбах – К. П. Дорожнова) продемонструвала середній рівень збігів в оцінках ретардації – 37–53 %. Третя підгрупа, до якої було віднесено методики В. С. Соловйової та К. П. Стромської, характеризується майже цілковитим збігом в оцінках БВ з оцінками за С. М. Громбахом, а в четвертій підгрупі (С. М. Громбах – І. І. Бахрах; С. М. Громбах – С. А. Пушкарьов) виявлено дуже низький зв'язок в оцінках не лише Р (11–16 %), але й А темпу (7–19 %).

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за І. І. Бахрахом та іншими авторами. Найбільш близькі оцінки біологічного віку обстежуваних школярів отримані при попарних порівняннях І. І. Бахрах – В. Г. Ареф'єв, І. І. Бахрах – В. Г. Властовський, особливо в першому з них (78–100 % збігів).

У процесі порівняння І. І. Бахрах – Б. А. Нікітюк спостерігалася досить висока (74–100 %) відтворюваність оцінки БВ середнього (С) й прискореного (А) темпів розвитку підлітків, а вповільненого (Р) темпу – лише 45% збігів. Школярі-ретарданти за І. І. Бахрахом оцінювались за методикою Б. А. Нікітюка як підлітки з С темпом (50%) і А темпом (5%).

Середній рівень збігів оцінок БВ підлітків за І. І. Бахрахом давали методики В. С. Соловйової, С. М. Громбаха та К. П. Стромської. Р темп тут дублювався в межах 64–68 %, С темп – у 35–41 % і А темп – у 60–63 % порівнянь.

Слід зазначити, що при порівнянні темпів розвитку школярів за методикою І. І. Бахраха та за С. А. Пушкарьовим було виявлено найнижчий рівень узгодженості в оцінці Р темпу (24 % збігів), а під час порівняння за методикою І. І. Бахраха та за К. П. Дорожнвою не було виявлено жодного збігу в оцінці А темпу. Крім того, 88 % акселератів за І. І. Бахрахом були віднесені за К. П. Дорожнвою до ретардантів.

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за К. П. Стромською та іншими авторами. Має місце високий рівень відтворюваності результатів методики К. П. Стромської з оцінкою БВ, отриманою за методиками В. С. Соловйової та С. М. Громбаха, виражений у 89–100 % збігів, що свідчить про їх ідентичність в оцінюванні біологічного віку підлітків.

Результати оцінки БВ за В. Г. Арефьевим і В. Г. Властовським демонструють нижчий за середній рівень узгодженості з оцінками, отриманими за методикою К. П. Стромської. Так, кожен другий учень при оцінці вповільненого (Р) темпу і кожен третій при оцінці прискореного (А) темпу за К. П. Стромською були визначені як школярі з середнім (С) темпом розвитку за обома вище згаданими методиками.

Ще більш низьку (14–17 %) відтворюваність порівняно з методикою К. П. Стромської при оцінці А показують результати методик І. І. Бахраха та К. П. Дорожнвої. В оцінках Р і С темпів результати цих методик мало чим відрізняються від характеру взаємодії з показниками К. П. Стромської методик В. Г. Арефьева та В. Г. Властовського.

Аналогічними є результати порівняння методик К. П. Стромської та Б. А. Нікітюка при оцінці Р, а саме, лише у 24 % порівнянь відмічено їхню позитивну взаємодію, решта 76 % підлітків-ретардантів за К. П. Стромською є за методикою Б. А. Нікітюка С (67 %) і А (9 %).

Незалежні певною мірою результати при зіставленні виявлено в С. А. Пушкарьова. Характерною рисою даної методики є її низький рівень узгодженості з результатами методики К. П. Стромської при оцінці Р, С і А темпів розвитку підлітків (це – 24, 53 і 29 % збігів, відповідно).

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за Б. А. Нікітюком та іншими авторами. Своєрідну взаємодію зафіксовано між результатами методики оцінки БВ обстежуваних учнів Б. А. Нікітюка та інших авторів, яка полягає в тому, що жодна з методик не має навіть 50 % зв'язку при оцінці всіх трьох темпів розвитку підлітків щодо результатів даної методики.

При оцінці акселератів (А) за методиками В. С. Соловйової, С. М. Громбаха, К. П. Стромської виявлено помірну позитивну (73-90%) залежність з результатами за Б. А. Нікітюком. При оцінці підлітків з уповільненим (Р) і середнім (С) темпом розвитку неузгодженість сягала

70 %. Так, наприклад, Р за Б. А. Нікітюком характеризувався за методикою В. С. Соловйової як Р у 33 %, як С – у 46 % і як А – у 21 %. Лише в оцінках С було відзначено узгодження 93 % з методикою І. І. Бахраха і 70 % – з методикою К. П. Дорожньої.

Попарне порівняння показників методики Б. А. Нікітюка з методиками В. Г. Ареф'єва, С. А. Пушкарьова та В. Г. Властовського дали такі результати: у першій парі (Б. А. Нікітюк – В. Г. Ареф'єв) при оцінці С і А збіг становив 82–85 %, у другій і третій парах – 45–72 %.

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за В. Г. Властовським та іншими авторами. Порівняння методики В. Г. Властовського з методиками В. С. Соловйової, С. М. Громбаха та К. П. Стромської показало, що всі вони практично однаково оцінюють темпи розвитку підлітків.

Близькими до методики В. Г. Властовського за результатами оцінювання БВ також виявилися методики В. Г. Ареф'єва та Б. А. Нікітюка, що демонструвалося середньою кореляцією в оцінці вповільненого (Р) і прискореного (А) темпів розвитку (41–65 % збігів) і вищою за середню кореляцією у визначенні середнього (С) темпу (75–79 % збігів).

Слід зазначити, що подібну взаємодію з методикою В. Г. Властовського виявили також методики І. І. Бахраха та К. П. Дорожньої, попри те, що оцінка БВ цими методиками здійснюється за різними ознаками. Тим не менше, високий зв'язок між ними зафіксовано при оцінці Р і С (по 88 % збігів), проте, акселерати, за В. Г. Властовським, методиками І. І. Бахраха та К. П. Дорожньої підтверджувалися лише в 30 і 44 % випадків, відповідно.

Щодо методики С. А. Пушкарьова, то за нею 42 % підлітків, оцінених методикою В. Г. Властовського як такі, що мають С темп розвитку, порівну були віднесені до Р і А темпу. Розбіжність же у визначенні учнів з Р і А темпом розвитку сягала відповідно 84 і 86 % по відношенню до результатів оцінки цих самих учнів за методикою В. Г. Властовського.

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за С. А. Пушкарьовим та іншими авторами. У п'ятьох попарних порівняннях даної методики з рештою, що підлягали аналізу, позитивна взаємодія (у межах 58–70 %) спостерігалася лише при оцінюванні школярів із середнім темпом розвитку. Більш конкретно: з методикою В. Г. Ареф'єва виявлено 68 % збігів, І. І. Бахраха – 77 %, Б. А. Нікітюка – 78 %, В. Г. Властовського – 58 % і К. П. Дорожньої – 60 %. Оцінки підлітків, віднесених С. А. Пушкарьовим до ретардантів і акселератів, узгоджувалися з їх оцінками за іншими авторами ще менше. Так, при відтворенні оцінки школярів з уповільненим темпом розвитку виявлено від 20 до 33 % збігів. Ще нижчим був рівень узгодженості при оцінці осіб з прискореним темпом розвитку, а саме: за методикою І. І. Бахраха – 8 %, за К. П. Дорожньою – 0 %, В. Г. Властовського – 8 %.

Результати порівняння оцінок біологічного віку за методиками В. С. Соловйової, С. М. Громбаха та К. П. Стромської з оцінками, визначеними за С. А. Пушкарьовим, показали від 32 до 40 % збігів. Наприклад, ретарданти за С. А. Пушкарьовим є такими в 36 % порівнянь, визначаються як школярі із середнім темпом розвитку в 42 % і як акселерати – у 22 % порівнянь за В. С. Соловйовою.

Взаємодія оцінок біологічного віку хлопчиків-підлітків за К. П. Дорожнвою та іншими авторами. Усі порівнювані з даною методикою результати оцінки біологічного віку підлітків 14–15 років інших авторів діляться на дві підгрупи. Відмітимо, що в розглядуваних методиках має місце відносно рівний ступінь відтворення оцінки БВ певних груп школярів і вони подібні за ознаками, покладеними в основу оцінки темпу розвитку підлітків.

До першої підгрупи віднесено методики В. Г. Ареф'єва, І. І. Бахраха, Б. А. Нікітюка та С. А. Пушкарьова. Характерною для цієї підгрупи є морфологічна спрямованість ознак, за якими здійснюється оцінка БВ школярів. Особливістю взаємодії цих методик з методикою К. П. Дорожнвої є висока відтворюваність оцінки середнього темпу розвитку (С) підлітків (93–100 %) і низька залежність оцінок вповільненого (Р) і прискореного (А) темпів (0–29 %).

До другої підгрупи ввійшли методики В. С. Соловйової, С. М. Громбаха, К. П. Стромської та В. Г. Властовського. У цих методиках загальним способом і основною порівнюваною ознакою є ступінь розвитку вторинних статевих ознак. Особливістю їхньої взаємодії з результатами методики К. П. Дорожнвої є достатньо високий зв'язок з оцінками С і А темпів (87–92 % збігів) і низький (12–40 %) – з оцінками Р темпу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

1. Аналіз взаємодії відомих методів визначення біологічного віку хлопчиків-підлітків за збігом підсумкових оцінок показав:

а) серед досліджуваних дев'яти методів не виявлено жодного, який би достатньою мірою був пов'язаний з рештою. Мірою достатності була 60 %-ва межа взаємодії;

б) за ступенем узгодженості методи було розподілено на три групи:

I – з високим рівнем збігів (91–100 %) – об'єднала методи В. С. Соловйової, С. М. Громбаха, К. П. Стромської та В. Г. Властовського;

II – з вищим за середній рівнем зв'язку (75–90 % збігів, до того ж при оцінюванні ретардації та середнього темпу розвитку). До неї віднесено методи В. Г. Ареф'єва, І. І. Бахраха та К. П. Дорожнвої;

III – з середнім ступенем взаємодії (50–70 % збігів у визначенні акселерації та середнього темпу) – об'єднала методи С. А. Пушкарьова та Б. А. Нікітюка.

2. Об'єднувальним показником першої групи методів є вторинні ознаки статевої зрілості, другої – рівень фізичного розвитку і третьої – гетерохронний характер росту і розвитку соматичних ознак конституції. Отже, оцінку біологічного віку хлопчиків-підлітків найкраще здійснювати комплексно, за допомогою названих трьох показників.

Результати дослідження з даного питання не є остаточними. В наступному для визначення питомої ваги кожного компонента комплексної методики та їхнього сумарного внеску в загальну оцінку біологічного віку учнів слід застосувати статистичні кореляційний та факторний аналізи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арефьев В. Г. Эффективность дифференцированной методики физкультурно-оздоровчих занятий девочек начатковой школы / В. Г. Арефьев, В. Г. Рябченко // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К. : вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013, вип. 2 (28). – С. 8–14.
2. Арефьев В. Г. Сучасна методика оцінювання рівня фізичного розвитку учнів загальноосвітніх шкіл / В. Г. Арефьев // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – вип. 4 (29). – С. 31–36.
3. Бахрах И. И. Исследование и оценка биологического возраста детей и подростков / И. И. Бахрах // Детская спортивная медицина. – М. : Медицина, 1980. – С. 165–171.
4. Борисова Ю. Ю. Особливості фізичного стану дітей шкільного віку / Ю. Ю. Борисова // Спортивний вісник Придніпров'я, ДДІФКіС. – 2009. – № 1. – С. 41–44.
5. Властовский В. Г. Типология физического развития в свете акселерации роста и развития поколений : автореф. дис. ... докт. биол. наук / В. Г. Властовский. – М., 1971. – 21 с.
6. Громбах С. М. Комплексная оценка морфологического развития ребенка по темпам созревания и физическому состоянию / С. М. Громбах // Вопросы антропологии. – 1974, вып. 47. – С. 17–23.
7. Дорожнова К. П. Роль социальных и биологических факторов в развитии ребенка / К. П. Дорожнова. – М. : Медицина, 1983. – 160 с.
8. Кротов Г. В. Дифференцированный подход до програмування розвитку рухових здібностей дівчат початкової школи / Г. В. Кротов. – Х. : ХДАДМ (ХХПІ). – 2008. – № 5. – С. 71–74.
9. Никитюк Б. А. Современное состояние учения о конституции детей и подростков / Б. А. Никитюк // Оценка типов конституции детей и подростков. – М. : 1975. – С. 13–29.
10. Пушкарев С. А. Физическое совершенство как проблема теории и практики системы физического воспитания / С. А. Пушкарев // Педагогические и медико-биологические проблемы физического совершенствования школьников. – Ленинград, 1983. – С. 38–47.
11. Рябченко В. Г. Диференціація фізичних навантажень дівчаток 7-8-річного віку з різною тілобудовою на фізкультурно-оздоровчих заняттях у початковій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / В. Г. Рябченко. – Київ, 2012. – 20 с.
12. Соловьева В. С. Уровень полового созревания как один из показателей биологического возраста организма подростка и аспекты его применения / В. С. Соловьева // Рост и развитие ребенка. – М. : 1973. – С. 152–188.

РЕЗЮМЕ

Арефьев В. Г. Взаимодействие методов оценки биологического возраста мальчиков-подростков.

В статье изложены результаты изучения согласованности итоговых оценок биологического возраста мальчиков-подростков (102 ученика), предлагаемых разными авторами. Результаты: ни один из девяти исследованных методов в достаточной степени не связан с остальными. Методы распределены на три группы: в первой – методы В. С. Соловьевой, С. М. Громбаха, Е. П. Стромской, В. Г. Властовского – с высокой степенью взаимодействия (91-100% совпадений); во второй – методы В. Г. Арефьева, И. И. Бахраха, К. П. Дорожной с уровнем связи выше среднего (75–90 % совпадений); в третьей группе – методы С. А. Пушкарева, Б. А. Никитюка со средней степенью взаимодействия (50-70% совпадений). Показателями, объединившими методы в первую группу, являются вторичные признаки половой зрелости, во вторую – уровень физического развития и в третью – гетерохронный характер роста и развития соматических признаков конституции тела. Вывод: оценка биологического возраста мальчиков-подростков может осуществляться комплексно, методами В. С. Соловьевой, В. Г. Арефьева, С. А. Пушкарева.

Ключевые слова: биологический возраст, методы, взаимодействие, подростки.

SUMMARY

Arefiev V. Interaction between the methods of assessment of the biological age of adolescent males.

One of the directions of optimization of physical education at school is to use a differentiated approach at the lessons of physical culture. It enables every student to study in optimum mode and ensures the best health promoting effect. First of all, this concerns the differentiation of the methods of prescription of training loads. The basis of this view is the results of the research of individual-typological peculiarities of morpho-functional indices of school students of the same age and sex by any absolute or conditional marker or marker character.

Research in this area is very important because of the significant differences in the values of morpho-functional indices of adolescents from the same class and of the same gender. Especially it concerns 14–15 year-old males and 12–13 year-old females. Here heterochronous nature of biological development of schoolchildren also affects variable manifestation of their motor skills.

Today, the problem of differentiated physical education is still at the early stage of formation. The main obstacle to its realization is the multiplicity of methods to assess the biological age of school students: nine authors offer different indices and their combinations, approaches and techniques.

Which method should be preferred and used for differentiated programming of health promoting and developing lessons of physical culture for students of general school? To find the answer to this question we have studied the consistency (interaction) of these methods.

Results: none of the nine methods under study is sufficiently associated with the others. The methods are divided into the three groups: the first includes the methods of V. S. Solovieva, S. M. Grombakh, E. P. Stromskaya, and V. G. Vlastovskiy with a high degree of interaction between them (degree of coincidence is 91–100 %); the second group consists of the methods of V. G. Arefiev, I. I. Bakhrakh, and K. P. Dorozhnova with interaction at the above average level (75–90 %); and the third is composed of the methods of S. A. Pushkarev, B. A. Nikitiuk with interaction at the average level (50–70 %). Indices that combine the methods of the first group are the secondary signs of sexual maturation; those of the second group are the level of physical development, and those of the third group are heterochronous

nature of growth and development of somatic characteristics of body type. Conclusion: the biological age of adolescent boys should be assessed in a complex way with the use of the methods of V. S. Solovieva, V. G. Arefiev, and S. A. Pushkarev.

Key words: *biological age, methods, interaction, adolescents.*

УДК 174.4:17.026.4+37.07

Н. В. Беляєва

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНІ ЯКОСТІ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ЯК МОРАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ ЙОГО УСПІШНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено сутність поняття «менеджер освітнього закладу», сформульовано авторську дефініцію «професійно-етичні якості менеджера освітнього закладу». Досягнення мети забезпечувалося шляхом вивчення наукової літератури та здійснення кількісної та якісної обробки опрацьованих джерел методом контент-аналізу. У результаті дослідження доведено важливість володіння професійно-етичними якостями для менеджерів саме освітньої сфери, наголошуючи на людиноцентричному спрямуванні цієї галузі. Синтезувавши професійно значущі та моральні якості менеджера й педагога, виокремлені в роботах провідних науковців, виділено 43 найважливіші якості, необхідні для успішної професійно-етичної діяльності менеджера освітнього закладу. У перспективі подальших досліджень важливо систематизувати ці якості.

Ключові слова: *менеджер освітнього закладу, професійно-етичні якості менеджера освітнього закладу, людиноцентризм, професійно значущі якості, моральні якості, управлінська діяльність, майбутній магістр «Управління навчальним закладом».*

Постановка проблеми. Гуманістичні тенденції сучасного освітнього простору орієнтують систему освіти на особистість людини, урахування загальнолюдських цінностей, особистісних потреб та інтересів, демократичних норм.

Освітня практика сьогодні, зазначає В. Г. Кремень, ґрунтується на філософських засадах гуманізму, який реалізується через принцип людиноцентризму. Людиноцентризм – це філософія гуманістично-орієнтованого підходу до соціальних відносин і особистості, за якої головною цінністю виступає людина, її розвиток, самореалізація [8, 21].

За таких умов нового змісту набуває освіта управлінських кадрів, зокрема менеджерів освітніх закладів, спрямована на підготовку їх до толерантної, професійно-етичної поведінки в майбутній професійній діяльності.

Російський психолог Є. О. Климов розробив класифікацію професій, за якою менеджери належать до гуманітарного напрямку. Професія менеджера містить усі характеристики типу «людина-людина», для якого характерна наявність особливої спрямованості розуму, здатності «відчувати душу» іншої людини, бути спостережливим до прояву її почуттів, характеру, поведінки, уміти уявити, змодельовати її внутрішній світ, бути спроможним до співпереживання, саморегуляції, до оптимістичного прогнозування в умовах нестандартних соціальних ситуацій [7, 302].